

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ТА ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ САУ

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО: КОНЦЕПТИ, СТРАТЕГІЇ, ВІЗУАЛЬНІ ПРАКТИКИ

збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

ЧЕРКАСЬКИЙ
ХУДОЖНІЙ
МУЗЕЙ

*присвячується 30-річчю створення
Черкаського обласного художнього музею*

11-12 листопада
Черкаси 2021

Література:

1. Білецький П.О. *Український портретний живопис XVII-XVIII ст.* /П.О.Білецький – Київ: «Наукова думка», 1969
2. Власенко С. М. *Традиції народної картини в сучасному українському «наївному» мистецтві*, Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://newscoropolis.org.ua/ua/study>
3. Жаборюк А.А. *Український живопис доби середньовіччя/А.А.Жаборюк – Київ – Одеса: головне видавництво видавничого об'єднання «Вища школа», 1978*
4. Жаборюк А.А. *Український живопис останньої третини XIX- початку XX ст/А.А.Жаборюк – Київ – Одеса: «Либідь», 1990*
5. Жаборюк А.А. *Давнє українське малярство/А.А.Жаборюк – Одеса: «Маяк», 2003*
6. Жолтовський П.М. *Український живопис /А.А.Жаборюк – Київ: «Наукова думка», 1978*
7. Найден О.С. *Міф. Фольклор. Форма. Образ./ О.С.Найден – Київ: Видавець Олег Філюк, 2017*
8. Пошивайло (Марченко) Т. *Народне малярство українців [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://honchar.org.ua/p/narodne-malyarstvo-ukrajintsiv/>*
9. *Українське народне малярство XIII—XX століть* : альбом / Автори упорядники В. І. Свєнцицька, В. П. Откович – Київ : «Мистецтво», 1991

ХУДОЖНИК МИКОЛА ТЕЛІЖЕНКО НА СИМПОЗИУМАХ МОНУМЕНТАЛЬНОЇ КЕРАМІЧНОЇ СКУЛЬПТУРИ В ОПІШНОМУ

Т. М. Зіненко,

*канд. мистецтвознавства,
Національний університет
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

Художник Микола Теліженко – є одним з перших, хто став учасником великого дійства – створення Національної галереї української монументальної керамічної скульптури в Опішному. Про його творчість писали українські мистецтвознавці (З. Чегусова, Т. Кара-Васильєва, Є. Шевченко, Г. Істоміна, Т. Придатко, Т. Зіненко).

Симпозіуми художньої кераміки в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному на межі XX-XXI століття стали помітним і популярним серед мистецького загалу України новітнім явищем. Якось несподівано й стрімко відлітав кудись у далину колишній устрій життя, а разом з ним відлітали у історію потужні фарфорово-фаянсові заводи України, які слугували матеріально-технічною базою і прихистком художників, що займалися керамікою.

Натомість, мистецьке життя у сфері художньої кераміки зосередилося у Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному на Полтавщині. Тут з ініціативи Олеса Пошивайла народилася та реалізувалася ідея монументалізації кераміки, з'явилися новітні терміни «монументальна керамічна скульптура», монументальна кераміка» пізніше «керамологія». Своєрідним співавтором ідеї «монументальної кераміки» виступив художник Микола Теліженко, який ще наприкінці 1980-на початку

1990 мав ідеї та проекти «...встановлення шамотних скульптур на курганах» [1, с. 95]. Він створив у ескізах цілу палітру образів: «..Кобзарі, що, наче ковила, хиляться за вітром. Старенькі сільські бабусі і кози. Коні, що погрузли у землі, як у болоті, і наддивно намагаються порвати пута. Монашки. Писанки, І мадонни...» [2, с. 95-96].

Частину цих ідей, щоб «наповнити й формувати простір прекрасним, розвивати народне мистецтво, створюючи на його основі сучасний мистецький продукт», Микола Теліженку вдалося втілити у матеріалі, взявши участь у III Всеукраїнському симпозіумі монументальної кераміки в Опішному «Поезія гончарства на майданах і в парках України» (Опішне, 1999) та I Національному симпозіумі гончарства (Опішне, 2000). III Всеукраїнський симпозіум монументальної кераміки в Опішному (1999) був величезним і за кількістю учасників (33) і за тривалістю (33 дні) і за кількістю членів журі (17). Для Миколи Теліженка він став найбільш знаковим. «Опішню вважають центром українського гончарства. І щоб підтримувати цю традицію, там заснували Національний музей-заповідник українського гончарства, метою якого було збереження та популяризація гончарської спадщини України. Одним із перших я потрапив на цей симпозіум із монументальної скульптури» [3]. Для музею це був час, коли формувалося підґрунтя майбутньої Національної галереї монументальної керамічної скульптури. Теліженко створив тоді дві монументальні композиції: «Чумацька мадонна» (Лл. 1) та «Стогін Землі» (Лл. 2) і панно «Орнаментовані фігури» (Лл. 3).

Особливою композиційною вишуканістю і філософською глибиною позначений твір «Чумацька мадонна». За переказами, чумаки зображували образи святих на висушеній рибі і ці образи захищали їх у далеких небезпечних мандрівках, виступаючи своєрідними оберегами. Зразки таких «мадон» було знайдено у другій половині XIX століття Іваном Зарецьким у селі Дибки біля Золотоноші. Микола Теліженко, якому так близькі ці краї і тема чумацтва, зумів створити роботу, яка стала, без перебільшення, шедевром. На підтвердження цих слів працюють факти; цю роботу друкують у підручниках з образотворчого мистецтва [7, с.32] та художньої культури [8, с.72] для українських шкіл, нею захоплюються відвідувачі музею гончарства. «Зворушлива «Чумацька мадонна» Миколи Теліженця з Черкас: простеє чумаки далекими дорогами, а у серці – рідний дім, Мати Божа з дитячком... [9]. Твір «Чумацька мадонна» є репрезентативним і знаковим у творчості художника Миколи Теліженка. Він сконцентрував і увічнав авторські пошуки власної художньої мови у кераміці. За твердженням його дочки Олесі: «під час роботи з керамікою він відпрацював особливу стилістику: коли керамічні фігури стають схожими на кам'яні» [2], декому вони бачаться схожими на дерев'яні. Але в будь-якому разі, це кераміка. І кераміка Теліженка звучить потужно і виразно, вона нутреє емоціями, вона сповнена динамікою руху та великою життєствердною енергією. Ці якості в повній мірі звучать у творі «Стогін землі» – це не кінь виривається з болато, це наша Україна виривається з тисячолітньої облуди «..на чистій воді, під яснії зорі». Земля стогне, передчуваючи велике всенародне піднесення. Автор застосував своєрідний прийом – дуже глибокі контррельєфи, які підсилюють драматизм ситуації.

Своєрідним гімном опішнянській землі стала робота «Опішненська мадонна» (Лл. 4), створена Миколою Теліженком у 2000 році. «Білий колір роботи – символ чистоти. Дитина в руках Мадонни – символ відродження й воскресіння. Над ними сидить зозуля, яка кує, пророкуючи їм довгі літа» [10].

Таким чином, творчий доробок Миколи Теліженка в кераміці у Опішному свідчить про величезний творчий заряд, який зробили симпозіуми, середовище музею і побратими-художники на реалізацію мистця на межі нового тисячоліття, що зазвучала потужною гармонією у його керамічних творах.

Література:

1. Микола Теліженко. Витинанка: Альбом /Автор-упорядник Євген Шевченко. – К.: Народні джерела, 2007. – 121 с.: іл. (фото скульптури «Чумацька мадонна»)
2. Зіненко Т. Перший монументальний. <http://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/MIST-3.PDF>
3. Теліженко О. Життя, присвячене мистецтву. Творчість Миколи Теліженка. <http://olesya.telizhenko.tilda.ws/olexandra/mykolatelizhenko>
4. Микола Теліженко (Черкаси) Український керамологічний журнал. 2001. № 1. С. http://knigobirmia.orishne-museum.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/11/UKZh1_2001.pdf
5. Романченко Ліна. На Полтавщині показали унікальний оберіг для мандрівників «Чумацька Мадонна» <https://kg.ua/news/na-poltavshchini-pokazali-unikalniy-oberig-dlya-mandrivnikiv-kiv-chumacka-madonna>
6. Теліженко М. Стогін землі : [фото скульптури] / Микола Теліженко// Мистецтво України. 1991-2003 : альбом / упоряд. Т. Придатко, З. Чегусова. – К., 2003. – С. 51.
7. Образотворче мистецтво : підручник для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. І. Резніченко, С. К. Трач. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 144 с. : іл. https://boh-dan-books.com/upload/978-966-10-3850-8_Obrazotvorche%20mustectvo%204%20kl%20pidructnuk_Reznicenko_Tract_%201-72zila.pdf С.32 – «Чумацька мадонна»
8. Масол Л. Художня культура. : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Л. М. Масол. — К. : Генеза, 2009. — 288 с. : іл <https://vru7.com.ua/documents/e-library/khudozhnia-kultura/masol-khudozhnia-kultura-2009.pdf> С.72 «Чумацька мадонна»
9. Кирьян Надія. Дивотворці. https://www.kyiv-oblosvita.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3641&catid=84
10. «Опіненська Мадонна» <https://izi.travel/en/7bc9-opishnenska-madonna/uk>

Список ілюстрацій:

Автор статті висловлює величезну вдячність співробітникам Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному (Л. Пошивайло, Т. Литвиненко, Т. Пошивайло, В. Кульбака) за допомогу у зборі матеріалів для даної статті

Іл. 1. Теліженко М. «Чумацька мадонна» (глина, шамот, оксиди металів, ліплення. Опішине, 1999).
Фото Тараса Пошивайла. Опішине, 2021. Публікується вперше .

Лл. 2. Теліженко М. «Стогін Землі» (глина, шамот, оксиди металів, ліплення. Опішне, 1999). Фото Тараса Пошивайла. Опішне, 2021. Публікується вперше

Лл. 3. Теліженко М. Панно «Орнаментовані фігури» (глина, шамот, оксиди металів, ліплення. Опішне, 1999). Фото Тараса Пошивайла Опішне, 2021. Публікується вперше .

Лл 4. Теліженко М. Опішнянська мадонна. (глина, шамот, дрiт, лiплення. Опішине, 2000). Фото Тараса Пошивайла Опішине, 2021. Публікується вперше.

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРЕЗЕНТАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА НА ПРИКЛАДІ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА

С. А. Леонтєв,

канд. мистецтвознавства,

Т. М. Чулкова,

ст. наук. співробітник,

Б. В. Гранатирко,

аспірант ЧДТУ

Шевченківський національний заповідник

Уже більше двадцяти років, як людство переступило поріг нового тисячоліття, а ІТ-технології, що на початку 80-х років ХХ століття тільки зароджувались, тепер стрімко набувають свого всеосяжного розвитку. Такі процеси не могли не відобразитись на культурному житті світового соціуму, зокрема й на різних видах мистецтва: живописі, музиці, архітектурі, театрі та кіно. Щодня на сторінках веб-сайтів та соціальних мереж з'являється інформація про нові форми творчості, а паралельно створюються YouTube-блоги та онлайн-майстерні (англ. online-workshop) з роз'ясненнями сучасного мистецтва. Цей процес є глобальним та, в певному розумінні, невідворотним, тому